

expertise: purpose, production, use] : ucheb.-prakt. posob. Harkov : Espada, 2005. 544 s. [in Rus.].

13. Yaremchuk V. O. Zaluchennia hrupy spetsialistiv pry rozsliduvanni zlochniv [Involvement of a group of specialists in the investigation of crimes]. Teoriia i praktyka pravoznavstva. 2017. Vyp. 2. S. 1–11. [in Ukr.].

SUMMARY

Serhiy V. Obshalov. Use of special knowledge in the detection and investigation of serious crime. The research highlights current aspects of the institute of special knowledge in the detection and investigation of felonies. Based on a thorough analysis of the views of prominent forensic scientists, based on current legislation, the concepts of special knowledge, forms and types of their use. Given the different professional competencies, the concept of special knowledge of an expert and a specialist is considered separately. Among the typical forms of use of special knowledge, attention is focused on those that are essential for the investigation of serious crimes, adhering to their classification into procedural and non-procedural. It is emphasized that one form of use of special knowledge passes into another, in particular, after forensic examinations, an audit is performed. Appointment and conduct of forensic examinations are covered depending on the type of serious crime (mercenary-violent, economic, etc.). Attention is paid to the choice of expert institution, the sequence of appointment and conduct of comprehensive forensic examinations. Some issues of specialist participation in the conduct of investigative (search) actions and measures of criminal proceedings are considered. The need for professional assistance during the inspection, search, investigative experiment, temporary access to things and documents at the preparatory stage, to record the progress of the investigative action, to work with traces and other evidence, during the evaluation of the results of the investigative action. The involvement of a psychologist as a consultant or specialist to compile a search psychological portrait of a criminal is considered. The significant role of departmental inspections in the investigation of serious crimes in the economic and financial spheres has been noted. Attention is paid to the expediency of involving a group or «team» of various specialists to participate in investigative (search) actions, the use of innovative technical developments for forensic purposes. Examples of practical activities and interview data of practical staff are given.

Keywords: use of special knowledge, investigation of serious crimes, forensic examinations, participation of a specialist in investigative (search) actions, consulting and reference assistance.

УДК 340:504

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-3-190-196

Наталія ПАВЛОВА®

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

РОЛЬ І МІСЦЕ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧИХ

Висвітлено нормативно-правові акти, проєкти концепцій та законів, думки вчених щодо пріоритетності надання права вищої юридичної освіти: тільки закладам вищої освіти МОН України чи також закладам вищої освіти зі специфічними умовами навчання системи МВС. На підставі аналізу компетентностей слідчого та розгляду його функціональних обов'язків обґрунтовується необхідність правничої освіти для представників органів досудового розслідування.

Ключові слова: слідчий, органи досудового розслідування, правник, юрист, юридична освіта, заклад вищої освіти системи МВС.

Постановка проблеми. Останнім часом українське суспільство почало усвідомлювати, наскільки стрімко країна реагує на новації, намагаючись внести корективи до ряду сфер життєдіяльності, зокрема політичної, соціальної, економічної, фінансової, сфери охорони здоров'я тощо. Копіюючи закордонний досвід, який, на думку більшості реформаторів, є більш досконалим та успішним, країна не завжди рухається у правильному напрямі, оскільки поряд із запровадженням нових інституцій необхідно обов'язково враховувати низку факторів та коректно адаптувати вітчизняну систему до

© Павлова Н. В., 2020

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1572-4648>

pavlova_natalia_vvv@ukr.net

європейської.

Не винятком стала й система вищої освіти, що достатньо тривалий час перебуває у складному процесі трансформації, починаючи із запровадження Болонської системи, за правилами якої всі заклади вищої освіти перейшли на дворівневе навчання – бакалаврат і магістратура. Намагаючись інтегруватися в європейський освітній простір, наша країна налагоджує співпрацю з низкою країн та запроваджує досвід західних ЗВО. Хоча слід зазначити, що українські дипломи дотепер визнаються далеко не всіма державами.

У стані глибокої кризи перебуває й правова система держави. Складовою цієї системи є університетська (вища) правнича освіта. Тільки за останні три роки держава та представники громадськості (у першу чергу – правничої) представили дві Концепції реформування вищої правничої освіти. Крім того, була спроба законодавця ухвалити закон про вищу юридичну освіту й доступ до правничої професії [1].

Основною ідеєю цього напряму була прерогатива надання права вищої юридичної освіти тільки ЗВО МОН України та приватним ЗВО. Водночас основну частку фахівців-правників завжди готували саме ЗВО системи МВС України. На думку реформаторів, правоохоронець не повинен бути юристом. Це викликало численні дискусії та непорозуміння з боку як науковців, так і практиків.

Аналіз публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми. Низку положень щодо реформування вищої юридичної освіти досліджували такі вчені, як І. В. Бригадир, В. В. Дараган, О. В. Зайцев, А. В. Захарко, І. Личенко, Д. Г. Мулявка, П. Рекотов, В. М. Федченко, С. І. Шитий, Р. М. Яковлев та ін. Вони у своїх роботах порушували не тільки питання реформування вищої юридичної освіти, а й обґрунтовували важливість такої освіти для правоохоронців різних напрямів. Водночас низка положень потребує додаткової аргументації, особливо обґрунтування необхідності правничої освіти для представників органів досудового розслідування.

Мета статті – на підставі аналізу думок учених та зіставлення законодавчих і відомчих нормативно-правових актів обґрунтувати та довести необхідність правничої освіти для представників органів досудового розслідування.

Виклад основного матеріалу. Ми почали з того, що країна вже декілька років перебуває у стані реформування, включаючи спроби змінити систему освіти та МВС України. Найскладнішим виявився той факт, що потреби освітніх змін збіглися з одночасною необхідністю внесення коректив до процесу здобуття вищої освіти майбутніми поліцейськими. Така підготовка завжди здійснювалася в закладах вищої освіти системи МВС України. Утім, із моменту прийняття Закону України «Про Національну поліцію України» підготовку поліцейських здійснюють «вищі навчальні заклади із специфічними умовами навчання, порядок добору до яких визначає Міністр МВС».

Проте слід зазначити, що саме з 2015 року зросла кількість опонентів, які час від часу ставлять під сумнів доцільність існування відомчих ЗВО в системі МВС. В основу аргументації цієї думки здебільшого покладаються такі факти: сприяння корупції за рахунок домовленості між керівництвом таких ЗВО та територіальними підрозділами; недоцільність великих витрат із державного бюджету на фінансування таких ЗВО; формування в курсанта, який утримувався 4 роки у «специфічних умовах», вузького світогляду, властивого для поліцейської держави. А найактивніші дискусії мали місце щодо здобуття у відомчих ЗВО юридичної освіти.

І. В. Бригадир акцентує, що, за даними світової практики, далеко не кожен поліцейський повинен мати вищу юридичну освіту, й Україна не є винятком. Достатньо початкової професійної підготовки з основами юридичних знань, необхідних для охорони публічного порядку, припинення правопорушення та збереження його слідів. При цьому він правильно помічає, що пересічним громадянам наочною та зрозумілою є робота саме первинної ланки поліції. Тому в суспільстві складається хибне враження, що поліцейським є той, хто патрулює вулиці та дороги і приїжджає на виклик. А йому мати вищу юридичну освіту не обов'язково. У цьому розрізі й виникло питання про недоцільність існування в системі МВС закладів вищої освіти (ЗВО), які здійснюють підготовку поліцейських [2, с. 64].

Основною ідеєю Концепції розвитку вищої юридичної освіти була саме прерогатива надання права вищої юридичної освіти тільки ЗВО МОН України та приватним ЗВО [3].

У цьому контексті виникає низка питань, зокрема: чи можуть ЗВО МОН відобразити ту специфіку, яка є вкрай необхідною для роботи в поліції, і чи може студент, який

протягом 4–5 років перебував у відносно комфортних умовах на базі цивільного ЗВО, відразу приступити до роботи в поліції та звикнути до достатньо суворих вимог? Звісно, ні. На переконання упорядників таких концепцій, цілком достатньо після закінчення цивільного ЗВО навчатися пів року чи рік на базі центрів первинної підготовки та академій поліції для того, щоб отримати необхідні фахові навички, властиві поліцейським. Із цим ми категорично не можемо погодитися, оскільки, починаючи з першого курсу навчання у ЗВО зі специфічними умовами, курсанта оточує обстановка, що сприяє формуванню особливого світогляду, а також мотивації, спрямованої на служіння державі всупереч власним інтересам, готовності діяти в екстремальних умовах, при цьому не втрачаючи професіоналізму.

За таких умов ЗВО випускає повністю адаптованого та підготовленого фахівця, окремі навички якого тренувалися не 6–12 місяців, а 3–4 роки по п'ять-шість днів на тиждень із практичним стажуванням у діючих підрозділах поліції [2, с. 64].

Проект Концепції реформування юридичної освіти, безумовно, піддався ретельному аналізу з боку як прихильників, так і супротивників, більшість із яких усвідомила той факт, що професійна підготовка поліцейських кадрів усе ж таки має відбуватися в закладах МВС та Національної поліції. Між тим, на їх думку, така підготовка повинна здійснюватися за спеціальністю «Правоохоронна діяльність», яка, безсумнівно, повинна передбачати вивчення правових дисциплін в обсязі, необхідному для здійснення функцій охорони правопорядку, та значну практичну підготовку [4, с. 29].

Маємо констатувати, що автори достатньо узагальнено ведуть мову про такі кадри, ігноруючи той факт, що до правоохоронців належать і слідчі, які повинні приймати складні процесуальні рішення, для реалізації яких зовсім не достатньо вивчати правові дисципліни в обсязі, необхідному для здійснення функцій охорони правопорядку. Такі функції більш покладаються на працівників сектору превентивної діяльності, підготовка яких, безсумнівно, є допустимою за напрямом «Правоохоронна діяльність». Можна допустити й можливість навчання за цією спеціальністю також майбутніх працівників оперативних підрозділів, які проводять оперативно-розшукові заходи щодо попередження, своєчасного виявлення та припинення кримінальних правопорушень і викриття причин та умов, які сприяють їх учиненню, здійснюють профілактику правопорушень.

Утім, завжди вважалося, що відокремлення процесуальної діяльності від оперативно-розшукової є одним із факторів укріплення законності [5, с. 215]. На фоні цього особливо гостро стоїть питання щодо необхідності отримання вищої юридичної освіти за спеціальністю 081 «Право» для осіб, які здійснюють досудове розслідування. Висока якість *юридичної освіти* є однією з невід'ємних ознак компетентності таких осіб, а коли ця якість поєднується ще й із формуванням професійних навичок на базі ЗВО зі специфічними умовами навчання юридичної спрямованості, на виході ми отримуємо висококваліфікованого професіонала-правника, який спроможний діяти навіть в екстремальних умовах та приймати юридично правильні рішення.

Особливо це стосується слідчих поліції, які, приймаючи процесуальні рішення, повинні знати низку галузей права, зокрема кримінальне, кримінальне процесуальне, адміністративне, цивільне та ін. У разі специфіки діяльності нерідко виникає необхідність знання й банківського, житлового, фінансового, податкового, трудового та ін. галузей права. При цьому завдання майбутнього слідчого полягає не тільки в загальному вигляді ознайомитися зі змістом законодавчих норм, а й уміти застосовувати їх у різних правових ситуаціях, професійно реагуючи на правові колізії, що нерідко виникають, а також застосовувати практику Верховного Суду України та Європейського суду з прав людини. Адже саме на слідчому лежить відповідальність щодо правильності збирання доказів, які в подальшому покладатимуться в основу обвинувального акту. Цього аж ніяк не можна досягти за пів року на базі центру первинної підготовки та в академії поліції.

Фахова компетенція слідчого повинна дорівнювати фаховій компетенції адвоката та прокурора, у протилежному випадку обвинувачення регулярно розсипатиметься в суді. Такого рівня компетенції вимагає і принцип змагальності судового процесу. Адже формує обвинувачення саме слідчий, а прокурор його погоджує (або ні) та підтримує в суді [6].

Натомість проектом Закону «Про юридичну (правничу) освіту і загальний доступ до правничої професії» слідчі взагалі не були віднесені до правників (юристів). До таких були віднесені тільки суддя, адвокат, прокурор, нотаріус [7]. Утім, закон так і не прийняли, і з цього приводу цілком слушно зазначає І. В. Бригадир, що його прийняття могло

б призвести не тільки до знищення системи підготовки правознавців в академії поліції зі специфічними умовами, але й до того, що особи зі здобутою вищою юридичною освітою не приходили б на службу до МВС, СБУ, ЗСУ та інших силових структур через безперспективність фахового росту за межами відповідної системи. Будь-який слідчий думає про те, що після завершення кар'єри в поліції він може працювати в інших професіях за фахом права. Із прийняттям цього закону – ні [2, с. 65].

Ми переконані, що слідчий, так само як суддя, адвокат та прокурор, повинен мати правничу освіту, і всі вказані суб'єкти повинні бути рівнозначними учасниками задля дотримання принципу змагальності. Адже про яке змагання можна вести мову в разі поверхової юридичної освіти слідчого, з одного боку, і ґрунтовної освіти фахових юристів – з іншого?

Поширеною є теза, що, відповідно до чинного кримінального процесуального законодавства, у багатьох питаннях слідчий не є самостійним суб'єктом кримінального процесу: важливі його дії погоджуються прокурором, який, до речі, може скасовувати рішення самого слідчого, в інших же, після погодження прокурором (процесуальним керівником), необхідно отримати ухвалу слідчого судді (майже в кожному випадку, коли йдеться про обмеження основних прав і свобод) [4, с. 29].

Не можна не погодитися, що чинне кримінальне процесуальне законодавство дійсно істотно обмежує права слідчого. Водночас слідчий є центральною фігурою у процесі встановлення об'єктивної істини, і саме на нього покладається відповідальність за ті рішення, які він приймає. Насамперед це стосується рішення про початок кримінального провадження та визначення правильної кваліфікації.

Ряд авторів слушно зауважує, що особа, яка обіймає посаду слідчого Національної поліції, повинна мати юридичну кваліфікацію, що дозволить їй розпочати розслідування будь-якого кримінального правопорушення, навіть такого, що не належать до поліцейської підслідності, і розслідувати його до відповідного рішення прокурора. Тому й рівень підготовки фахівців за напрямом органів досудового розслідування має містити всі базові галузі права. Адже для ефективного виконання обов'язків на посаді слідчого Національної поліції особа повинна системно усвідомлювати законодавчу площину, включаючи ситуації, коли об'єкт, щодо якого було спрямовано посягання, охороняється не кримінальним законом, а іншою галуззю права [8, с. 38].

Безумовно, дуже складно на стадії відкриття кримінального провадження правильно кваліфікувати діяння, особливо у випадках, коли ситуація перебуває на межі між кримінальним правопорушенням та цивільно-правовим деліктом. Здебільшого таке відбувається у справах про шахрайства, у яких установлення справжніх намірів особи на момент здійснення правочину є серйозною проблемою.

Слід мати на увазі, що заявник може сприймати цивільно-правовий делікт як злочин, тобто помилятися стосовно правового характеру певних дій або надавати неправдиву чи необ'єктивну інформацію про подію [9, с. 56]. За таких обставин завдання слідчого – не помилитися і, оцінюючи показання потерпілого, ретельно зіставляти їх з іншими доказами, які повинні бути допустимими та належними, що надасть можливість підтвердити чи заперечити наявність певного діяння та здійснити його ґрунтовну юридичну оцінку.

Досить відповідальним є процесуальне рішення про затримання особи та обрання щодо неї такого заходу, як взяття під варту. У випадку прийняття незаконного рішення, по-перше, порушуються права, свободи та законні інтереси затриманих осіб, по-друге, слідчий наражає себе на небезпеку бути притягнутим до кримінальної відповідальності. Адже, згідно зі ст. 371 Кримінального кодексу України, *завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою караються кримінально-правовим законом. Для того щоб уникнути цього, слід ґрунтовно знати законодавчі акти, ряд правових норм та рішення ЄСПЛ.*

Загалом на органи досудового розслідування покладається низка завдань, які в змозі виконувати тільки висококваліфіковані фахівці. Органи досудового слідства шляхом збирання та процесуального закріплення наявних доказів зобов'язані швидко і в повній мірі розкрити кримінальне правопорушення та виявити осіб, винних у його вчиненні; забезпечити умови для їх притягнення до кримінальної відповідальності згідно із законом; підготувати матеріали для суду, для чого дослідити обставини події злочину, які стосуються справи і є юридично значущими для подальшого їх розгляду по суті в суді; з'ясувати причини та умови, що сприяли вчиненню злочину тощо [10, с. 50]. При

цьому слідчий у кримінальному провадженні реалізовує, по суті, дві кримінально-процесуальні функції, які є процесуально сумісними та не порушують принципу змагальності. Основна функція полягає в досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень, у встановленні обставин, що мають значення для законного й обґрунтованого вирішення кримінального провадження. Інша ж функція починає реалізовуватися з моменту повідомлення певній особі про підозру й завершується (для слідчого) складанням обвинувального акту, – це обвинувачення [11, с. 14].

Якість розслідування залежить від спроможності слідчого, який його веде, оперувати здобутими знаннями та вміннями й постійно їх вдосконалювати. Усе це визначає компетентність слідчого, що містить: організаційні здібності; здатність до аналізу, синтезу та узагальнення; уміння вести пошук інформації та виокремлювати серед її потоку те, що є важливою у справі; здатність до спілкування та володіння комунікативною технікою; уміння правильно застосовувати законодавчі норми; уміння приймати рішення в нестандартних ситуаціях; уміння працювати в умовах мінливості законодавства та ін.

Тому ми підтримуємо позицію, що володіння випускником закладу вищої освіти МВС України зазначеними компетентностями є необхідною умовою виконання обов'язків на посаді слідчого Національної поліції, а курсантів факультетів підготовки фахівців для органів досудового розслідування в навчальних закладах, що належать до сфери управління МВС, слід готувати за спеціальністю 081 «Право». При цьому слід дотримуватися положень типової освітньої (професійної) програми «Право (поліцейські)», затвердженої Державним секретарем Міністерства внутрішніх справ від 6 червня 2019 року з метою стандартизації та уніфікації підготовки висококваліфікованих фахівців першого (бакалаврського) рівня в закладах вищої освіти МВС у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» [8, с. 39].

На нашу думку, ЗВО зі специфічними умовами навчання системи МВС України необхідні для довготривалого формування протягом навчання правових, організаційних, управлінських, психологічних та інших компетентностей у слідчого, які дозволяють забезпечити ефективне, ґрунтовне, усебічне розслідування кримінальних правопорушень. Адже в професійній діяльності слідчого необхідний достатній рівень базових знань, які він постійно повинен удосконалювати.

Висновки. Підсумовуючи все вищевикладене, можна зробити висновок, що діяльність слідчого полягає у проведенні низки процесуальних дій та прийнятті ряду процесуальних рішень і вимагає достатньо професійного підходу до процесу розслідування. Якість розслідування при цьому залежить від спроможності слідчого, який його веде, оперувати здобутими знаннями та вміннями й постійно їх вдосконалювати, що визначається його компетентністю. Компетентнісні характеристики повинні формуватися з початку навчання у ЗВО зі специфічними умовами, де курсанта оточує обстановка, що сприяє формуванню особливого світогляду, а також мотивації, спрямованої на служіння державі всупереч власним інтересам, готовності діяти в екстремальних умовах, при цьому не втрачаючи професіоналізму. Адже слідчий – це особа, яка повинна досконало знати законодавство та вміло його застосовувати на практиці, а це є можливим тільки з правничою освітою.

Список використаних джерел

1. Сущенко В. Університетська правнича освіта і практика. URL: <https://racurs.ua/static/img/logo.svg> (дата звернення: 07 червня 2020 року).
2. Бригадир І. В. Перспективи підготовки поліцейських в Україні: окремі потенційні проблеми. *Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.)*. Харків, 2017. С. 63–65.
3. Концепція розвитку вищої юридичної освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/> (дата звернення: 05 червня 2020 року).
4. Аналіз проєкту Концепції реформування юридичної освіти в Україні в світлі отриманих відгуків за результатами регіональних презентацій проєкту Концепції. URL: <https://newjustice.org.ua/> (дата звернення: 10 червня 2020 року).
5. Фільштейн І. В. Відокремлення завдань, функцій і структури органів внутрішніх справ та Національної поліції – один з напрямків реформування правоохоронної системи України (на досвіді міністерства внутрішніх справ та поліції Грузії). *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2015. № 4. С. 210–216.
6. МВС без юристів – кому це вигідно. URL: <http://www.golos.com.ua/img/gu-logo.png> (дата звернення: 11 червня 2020 року).
7. Проєкт Закону про юридичну (правничу) освіту і загальний доступ до правничої професії. URL: <http://portal.rada.gov.ua/> (дата звернення: 10 червня 2020 року).

8. Бойко О. П., Захарко А. В., Литвинов В. В., Федченко В. М. Навчання фахівців для слідчих підрозділів Національної поліції: визначення спеціальної підготовки. *The scientific heritage*. 2020. No 43. С. 36–39.

9. Теоретичні засади методики розслідування шахрайства, пов'язаного з відчуженням об'єктів нерухомого майна громадян: монографія / Н. В. Павлова, Д. А. Птушкін, К. О. Чаплинський; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 196 с.

10. Яковлев Р. М., Мулявка Д. Г. Реформування органів досудового розслідування в Україні: монографія. Ірпінь: Університет ДФС України, 2017. 196 с.

11. Кіпер О. О. Процесуальна самостійність слідчого як гарантія всебічного, повного й неупередженого розслідування у кримінальному провадженні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2017. 20 с.

Надійшла до редакції 18.06.2020

References

1. Sushchenko, V. University legal education and practice [University legal education and practice]. URL: <https://racurs.ua/static/img/logo.svg> (data zvernennya: 07 chervnya 2020 roku) [in Ukr.].

2. Bryhadyr, I. V. Perspektyvy pidhotovky politseys'kykh v Ukrayini: okremi potentsiyni problemy [Prospects for police training in Ukraine: some potential problems]. *Pidhotovka okhorontsiv pravoporyadku v Kharkovi (1917–2017 rr.)*. Kharkiv, 2017. S. 63–65 [in Ukr.].

3. Kontseptsiya rozvytku vyshchoyi yurydychnoyi osvity [The concept of development of higher legal education]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/> (data zvernennya: 05 chervnya 2020 roku) [in Ukr.].

4. Analiz proyecktu Kontseptsiyi reformuvannya yurydychnoyi osvity v Ukrayini v svitli otrymanykh vidhukiv za rezul'tatamy rehional'nykh prezentatsiy proyecktu Kontseptsiyi [Analysis of the draft Concept of legal education reform in Ukraine in the light of the feedback received from the results of regional presentations of the draft Concept]. URL: <https://newjustice.org.ua/> (data zvernennya: 10 chervnya 2020 roku) [in Ukr.].

5. Fil'shteyn, I. V. (2015) Vidokremlennya zavdan', funktsiy i struktury orhaniv vnutrishnikh sprav ta Natsional'noyi politsiyi – ody z napryamkiv reformuvannya pravookhoronnoyi systemy Ukrayiny (na dosvidi ministerstva vnutrishnikh sprav ta politsiyi Hruziyi) [Separation of tasks, functions and structure of internal affairs bodies and the National Police is one of the directions of reforming the law enforcement system of Ukraine (on the experience of the Ministry of Internal Affairs and Police of Georgia)]. *Visnyk Chernivets'koho fakul'tetu Natsional'noho universytetu «Odes'ka yurydychna akademiya»*. № 4. S. 210–216 [in Ukr.].

6. MVS bez yurystiv – komu tse vyhidno [The Ministry of Internal Affairs without lawyers - who benefits from it]. URL: <http://www.golos.com.ua/img/gu-logo.png> (data zvernennya: 11 chervnya 2020 roku) [in Ukr.].

7. Proyeck Zakonu pro yurydychnu (pravnychu) osvitu i zahal'nyy dostup do pravnychoyi profesiyi [Draft Law on Legal Education and General Access to the Legal Profession]/ URL: <http://portal.rada.gov.ua/> (data zvernennya: 10 chervnya 2020 roku).

8. Boyko, O. P., Zakharko, A. V., Lytvynov, V. V., Fedchenko V. M. (2020) Navchannya fakhivtsiv dlya slidchykh pidrozdiliv Natsional'noyi politsiyi: vyznachennya spetsial'noyi pidhotovky [Training of specialists for investigative units of the National Police: definition of special training]. *The scientific heritage*. No 43. S. 36–39.

9. Teoretichni zasady metodyky rozsliduvannya shakhraystva, pov'yazano z vidchuzhennyam ob'yektiv nerukhomoho mayna hromadyan: monohrafiya [Theoretical bases of a technique of investigation of the fraud connected with alienation of objects of real estate of citizens] / N. V. Pavlova, D. A. Ptushkin, K. O. Chaplins'kyy; Dnipropetr. derzh. un-t vnutr. sprav. Kherson: Vydavnychyy dim «Hel'vetyka», 2019. 196 s.

10. Yakovlyev, R. M., Mulyavka, D. H. (2017) Reformuvannya orhaniv dosudovoho rozsliduvannya v Ukrayini [Reforming the bodies of pre-trial investigation in Ukraine]: monohrafiya. Irpin': Universytet DFS Ukrayiny, 196 s.

11. Kiper, O. O. (2017) Protsesual'na samostiynist' slidchoho yak harantiya vsebichnoho, povnoho y ne-uperedzhenoho rozsliduvannya u kryminal'nomu provadzhenni [Procedural independence of the investigator as a guarantee of comprehensive, complete and non-biased investigation in criminal proceedings] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Odessa: Natsional'nyy universytet «Odes'ka yurydychna akademiya», 20 s.

SUMMARY

Nataliya V. Pavlova. Role and place of legal education in the professional activities of investigators. The article notes that since 2015, the number of opponents has increased, who from time to time question the feasibility of the existence of departmental universities in the system of the Ministry of Internal Affairs. The most active discussions took place around obtaining legal education in departmental universities. Regulations, draft concepts and laws, opinions of scientists on the priority of granting the right to higher legal education are covered: only to higher educational institutions of the Ministry of Edu-

cation and Science of Ukraine or also to higher educational institutions with specific training conditions of the Ministry of Internal Affairs.

It is noted that the issue of the need to obtain higher legal education in the specialty 081 "Law" for investigators is acute. High quality of legal education is one of the integral signs of competence of such persons, and when this quality is combined with the formation of professional skills on the basis of higher education with specific conditions of legal education, you can get a high-quality professional lawyer who can act even in extreme conditions and make legally correct decisions.

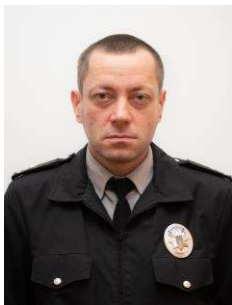
This is especially true of police investigators, who, when making procedural decisions, must know a number of branches of law, in particular: criminal, criminal procedural, administrative, civil, etc. In the case of the specifics of the activity, there is often a need for knowledge of banking, housing, finance, tax, labor and other branches of law. At the same time, the task of the future investigator is not only to get acquainted with the content of legal norms, but also to be able to apply them in different legal situations, while professionally responding to legal conflicts that often arise, as well as apply the case law of the Supreme Court of Ukraine. human rights. This cannot be achieved in six months on the basis of the primary training center and the Police Academy.

Based on the analysis of the investigator's competencies and consideration of his functional responsibilities, the need for legal education for representatives of pre-trial investigation bodies is substantiated.

Keywords: *investigator, pre-trial investigation bodies, lawyer, lawyer, legal education, higher educational institution of the Ministry of Internal Affairs.*

УДК 343.98

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-3-196-200

Віктор ПЛЕТЕНЕЦЬ[©]

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ДО ОБШУКУ В УМОВАХ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ

Розглянуто особливості підготовки до проведення обшуку в умовах протидії розслідуванню. Наголошено на важливості мінімізації витоку інформації про планування обшуку; підборі відповідних учасників; прогнозуванні наслідків, зокрема негативних, проведення процесуальної дії.

Ключові слова: *обшук, слідча (розушукова) дія, підготовка, протидія розслідуванню.*

Постановка проблеми. Результативність проведення обшуку багато в чому залежить від ретельної підготовки слідчим до нього, а саме: отримання необхідної орієнтуючої інформації та розробка плану обшуку. Зазначена специфічна особливість підготовки до обшуку зумовлена необхідністю забезпечити елемент раптовості, який відіграє виключно важливу роль під час здійснення цієї слідчої дії [1, с. 125].

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблемам підготовки до проведення обшуку приділяли увагу багато вчених, зокрема: В. П. Бахін, Р. С. Белкін, В. Д. Берназ, О. М. Васильєв, В. К. Весельський, А. Ф. Волобуєв, В. А. Журавель, В. О. Коновалова, Є. Д. Лук'янчиков, М. В. Салтевський, Л. Д. Удалова, К. О. Чаплинський, В. Ю. Шепітько та інші. Водночас поза увагою залишились особливості здійснення підготовки до проведення цієї процесуальної дії в умовах протидії розслідуванню.

Метою статті є висвітлення організації та підготовки до проведення обшуку в умовах протидії розслідуванню.

Виклад основного матеріалу. Обшук, як наголошує М. В. Салтевський, – це процесуальна слідча дія, сутність якої полягає у виявленні, дослідженні і вилученні матеріальних джерел інформації, а також живих осіб, трупів і тварин, що перебувають у

© Плетенець В. М., 2020

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3619-8624>

viktor_plet@i.ua